

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING UMUMIY
PROFILAKTIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISH**

Nazarov Ilxom Alimovich

*malaka oshirish instituti maxsus-kasbiy fanlar
kafedrasi katta o'kituvchisi podpolkovnik*

Annotatsiya: Ushbu maqolaning ahamiyati shundaki, Profilaktika inspektorining umumiy profilaktik faoliyati qonun va qonun osti hujjatlari asosida fuqarolarning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini himoya qilishni tashkil etish va huquqbuzarliklarning sodir etilish sabablari va unga imkon bergan sharoitlarni aniqlash ushbu soxada yuzaga kelayotgan dolzarb muammo va kamchiliklar ko'rsatilgan

Kalit so'zlar: huquqbuzarlik, jabrlangan shaxs, g'ayriijtimoiy xulq-atvor, profilaktika, jamoatchilik nazorati, migratsiya.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 21 dekabrda PF-209-son Farmoniga asosan profilaktika (katta) inspektori mahallada huquqbuzarliklarning oldini olish, jamoat tartibini saqlash va xavfsiz muhitni ta'minlash, fuqarolarning qulay atrof-muhitga bo'lgan huquqlarini amalga oshirishda ko'maklashishga mas'ul etib belgilandi.

Profilaktika inspektorining umumiy profilaktik faoliyati qonun va qonun osti hujjatlari asosida fuqarolarning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan holda amalga oshiriladi. Ma'muriy hududlarda aholi haqidagi demografik ma'lumotlarni tahlil qilish, ularni toifalarga ajratishni tabaqalash bilan emas, balki ular bilan amalga oshirilishi rejalashtirilish lozim bo'lgan choratadbirlarni belgilash orqali ta'minlanadi.

Huquqbuzarliklarning umumiy profilaktik faoliyatini tashkil etish jarayonida muayyan hududlarda salbiy xususiyatga ega bo'lgan hodisa, voqea va jarayonlarning ko'payishi aholi o'rtasida tushuntirish ishlarini tashkil etilishi va amalga oshirilishi talab etadi. Profilaktika inspektorlari ichki ishlar organlarining boshqa sohaviy xizmatlari, davlat organlari va jamoat tuzilmalari bilan hamkorlikda umumiy profilaktika ishlarini amalga oshirishlari samaradorlikni keltirib chiqaradi.

Xususan, birinchidan bu jarayonda ishtirok etuvchi sub'ektlarning bu sohadagi aholatlarning amaldagi qonunlarda qanchalik aniq yelgilanganiga, ikkinchidan, ularning bu yo'nalishdagi faoliyati uchun huquqiy asos qanchalik darajada ishlab chiqilganiga, uchinchidan, ular o'rtasidagi hamkorlikni tashkil etishning huquqiy mexanizmi qanday darajadiligiga, to'rtinchidan, ushbu hamkorlikni tashkil etuvchi kadrlarning

tayyorgarlik darajasiga bog‘liq.

profilaktika inspektori uchun:

-mahalla hududida jamoat tartibini saqlash;

-huquqbuzarlik sodir etishga moyil shaxslar bilan manzilli ishlash;

-mahalladagi kriminogen vaziyatni tahlil qilish,

-huquqbuzarliklarni sodir etish sabablarini aniqlash va bartaraf etish choralarini ko‘rish;

-qarovsiz va nazoratsiz qolgan voyaga yetmaganlarning ijtimoiy-huquqiy himoyasini ta‘minlash;

-aholini terrorchilik, ekstremistik va boshqa g‘ayriqonuniy buzg‘unchilik hamda axloqsizlik yo‘nalishidagi oqimlar ta‘siridan himoya qilish iboratdir.

Masalan, profilaktika inspektorlari diniy ekstremizm va terrorizmning salbiy oqibatlari borasida targ‘ibot-tashviqot ishlarida diniy qo‘mita vakillari bilan hamkorlik qilsalar, bu boradagi tushuntirish ishlari fuqarolarga yetarli darajada yetib boradi, giyohvandlik va surunkali ichkilikbozlikni oldini olish yuzasidan o‘tkaziladigan davra suhbatlari yoki targ‘ibot-tashviqot ishlarida sog‘liqni saqlash organlari xodimlarining ishtiroki samaraliroq bo‘ladi.

Huquqbuzarliklarning umumiy profilaktikasining ob‘ekti - keng jamoatchilikdir va bunda alohida shaxslar tanlab olinmaydi.

Masalan, mahalla aholisi, mehnat jamoalari (*korxonalar, muassasalar, tashkilotlar xodimlari*), voyaga yetmaganlar jamoasi (*maktab, kollej va akademik litseylar*), yoshlar jamoasi va boshqalar. Bunda huquqbuzarliklar profilaktikasi barchaga bir xil ravishda yetkazib beriladi va ta‘sir doirasi kengroqligi bilan ajralib turadi.

Bugungi kunda huquqbuzarliklarning umumiy profilaktikasi asosiy ikkita yo‘nalish:

Birinchidan, huquqbuzarliklarning sodir etilish sabablari va unga imkon bergan sharoitlarni aniqlash jarayonida hududdagi yoki ma‘lum bir guruhlar o‘rtasidagi muammolar, nizolar va huquqbuzarliklarning umumiy ko‘rinishi tahlil etish orqali.

Ikkinchidan, huquqbuzarliklarning sodir etilish sabablari va unga imkon bergan sharoitlarni bartaraf etishga bevosita qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish, uchrashuv, ma‘ruza, targ‘ibot-tashviqot va shu kabi chora-tadbirlar amalga oshirish orqali olib boriladi.

Shuningdek, profilaktika inspektorining umumiy profilaktik faoliyatining asosiy yo‘nalishlariga:

- huquqbuzarliklar profilaktikasining hududiy dasturlarini ishlab chiqish yuzasidan tegishli takliflar kiritish;

- huquqbuzarliklarning umumiy profilaktik chora-tadbirlarini tashkillashtirish va o‘tkazish jarayoniga, ichki ishlar organlari sohaviy xizmatlari, huquqbuzarliklar

profilaktikasini bevosita amalga oshiruvchi boshqa organ va muassasalar hamda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari vakillarini, fuqarolarni jalb etish;

- huquqbuzarliklarning umumiy profilaktikasini ommaviy axborot vositalarida chiqishlar qilish, joylarda ma'ruzalar o'qish, davra suhbatlari, uchrashuvlar tashkil etish, aholi gavjum joylarda huquqbuzarliklar profilaktikasiga doir plakatlarni, e'lonlar joylashtirish, video roliklar namoyish qilish, ogohlikka chaqiruvchi ovozi matnini eshittirish, shuningdek aholi gavjum joylarda hamda piyodalarning faol harakatlanish yo'nalishlarida patrullik yo'nalishlarini tashkil etish, ma'muriy hududni profilaktik ko'zdan kechirish kabi profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali tashkil etilishini ta'minlash;

-huquqbuzarliklarning umumiy profilaktikasini amalga oshirishda O'zbekiston Respublikasining qabul qilingan yangi qonunlari, Prezident farmonlari, Vazirlar Mahkamasining qarorlari mazmun-mohiyatini aholiga yetkazish chora-tadbirlarini amalga oshirish va bu jarayonga huquqni muhofaza qilish organlari, ma'naviy-huquqiy targ'ibot markazlari, ta'lim muassasalarining vakillarini, shuningdek olimlarni, shoirlarni va deputatlarni jalb etilishini ta'minlash;

-ma'muriy hududda g'ayriijtimoiy xulq-atvorning shakllanishiga yoki alohida turdagi huquqbuzarliklarning sodir etilishini taqozo etayotgan sabablarni va ularga imkon berayotgan shart-sharoitlarni aniqlaganda ularni bartaraf etish yuzasidan korxonalar, muassasalar, tashkilotlar hamda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlariga hududiy ichki ishlar organi boshlig'i orqali, vazirliklar va qo'mitalarga esa Ichki ishlar vazirligi tomonidan qonun hujjatlarida belgilangan tartibda taqdimnoma kiritish kiradi.

Bizning nazarimizda, profilaktika inspektori tomonidan huquqbuzarliklardan jabrlangan shaxslar bilan ishlash faoliyatini tashkil etishning o'ziga hos muhim hucusiyligi huquqbuzarliklarning oldini olishda pivojlangan mamlakatlar tajribasini o'zlashtirish bilan bopga yurtimizning milliy mentalitetidan kelib chiqqan holda milliy qadriyatlarimizga ham alohida ahamiyat berilishi lozimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.–T: O'zbekiston, 2023.;
2. O'zbekiston Respublikasining 2014 yil 14-maydagi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 28 sentabrdagi PQ-319-son qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 21 dekabrdagi PF-209-son Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi IIVning 2017 yil 12 iyuldagi «Ichki ishlar organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'linmalari faoliyatini tashkil etish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida»gi 151-sonli buyrug'i.